

ОРГАНІЗАЦІЯ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОГО СУПРОВОДУ У ПРОЦЕСІ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТНЬО-ВИХОВНОЇ РОБОТИ В ЗВО

Тетяна Тернавська¹, Юлія Журат²

¹Українська державна льотна академія,
вул. Степана Чобану, Кропивницький, Україна, 25005
ternavskaya_20@ukr.net;

²Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича,
вул. Рівненська, 14, Чернівці, Україна
y.zhurat@chnu.edu.ua

Презентовано аналіз основних підходів до організації психолого-педагогічного супроводу у процесі інклюзивної освітньо-виховної роботи в закладі вищої освіти. Актуалізовано, що запровадження інклюзивної освіти у закладі вищої освіти вимагає наявності професійних компетентностей викладача, його якісної самоорганізації, визначає загальні засади корпоративної культури науково-педагогічного колективу, вибудовує індивідуальну поведінку кожного учасника інклюзивного освітньо-виховного процесу, зокрема під час організації психолого-педагогічного супроводу здобувачів з особливими освітніми потребами. Проаналізовано нормативні документи, що передбачають алгоритми створення безбар'єрності та забезпечення однакових можливостей та вільного доступу до освіти, зокрема протягом життя. Зазначено, що для ефективної організації інклюзивного навчання у закладі вищої освіти створена група психолого-педагогічного супроводу повинна виконувати такі завдання: співпраця з усіма структурними підрозділами закладу вищої освіти; забезпечення навчально-реабілітаційного супроводу здобувачів з особливими освітніми потребами; розробка індивідуального навчального плану здобувача з особливими освітніми потребами; супровід, моніторинг виконання, внесення змін щодо індивідуального навчального плану здобувача з особливими освітніми потребами; організація підвищення кваліфікації, консультування, методична допомога педагогічного/науково-педагогічного складу та усіх залучених до організації інклюзивного навчання; інформаційно-просвітницька діяльність з формування толерантного ставлення до здобувачів з особливими освітніми потребами.

Узагальнено основні тези щодо створення ефективного інклюзивного простору у закладі вищої освіти із використанням основних підходів до організації психолого-педагогічного супроводу у процесі інклюзивної освітньо-виховної роботи: колаборація та командна робота, унікальність та індивідуальність кожного учасника інклюзивного простору, актуалізація сильних сторін здобувачів з особливими освітніми потребами, створення комунікативних портфоліо, створення ситуації успіху, організація інтерактивної групової роботи (проекти).

Ключові слова: психолого-педагогічний супровід, професійна компетентність, самоорганізація викладача, освітньо-виховна робота, інклюзивний простір, здобувачі з особливими освітніми потребами.

Постановка проблеми. Професійність, стриманість, наполегливість, емоційна стабільність та віра у майбутнє – це ті базові риси освітян, які дають можливість ефективно формувати індивідуальну освітню траєкторію здобувача вищої освіти (далі – здобувача ВО) та створюють ефективний та безбар'єрний простір для професійного розвитку та самоорганізації сучасного викладача закладу вищої освіти (далі – викладача ЗВО). Запровадження інклюзивної освіти в ЗВО вимагає професійної самоорганізації кожного викладача, визначає загальні засади корпоративної культури науково-педагогічного колективу і вибудовує індивідуальну поведінку кожного учасника освітнього процесу, зокрема під час організації психолого-педагогічного супроводу усіх стейкхолдерів освітнього процесу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На сучасному етапі організації освітнього процесу у ЗВО України продовжується активна розбудова комплексної системи якісної безперервної стратегічної освіти, активного запровадження неформальної/інформальної освіти, психологічної підтримки та супроводу усіх учасників освітнього процесу. Все це передувє трансформації вищої освіти з метою розвитку та посилення людського потенціалу нашої держави у повоєнний період; сприяє посиленню інтеграції, колаборації усіх учасників освітнього процесу у європейський та міжконтинентальний освітньо-науковий простір.

Створення безбар'єрного простору у ЗВО передбачає загальний підхід до формування та імплементації державної політики для забезпечення безперешкодного доступу всіх груп населення до різних сфер життєдіяльності, що й визначає суть безбар'єрності. Рекомендації щодо створення безбар'єрного простору у ЗВО містять такі основні позиції: архітектурну доступність, оздоблення внутрішніми елементами, спеціальні зони та обладнання, навігацію та інформацію, навчання персоналу. Безбар'єрний простір забезпечує можливість та доступність участі усіх людей, незалежно від їх функціональних здібностей, визначає основний елемент освітньо-виховного процесу сучасного суспільства, відображає принципи рівності та гуманізму [3].

Відповідно до Національної стратегії зі створення безбар'єрного простору в Україні на період до 20230 року, основною візією створення безбар'єрності є забезпечення однакових можливостей та вільного доступу до освіти, зокрема протягом життя, а також здобуття іншої професії, підвищення кваліфікації та опанування додаткових компетенцій [4].

Відповідно до Конвенції про права осіб з інвалідністю метою психолого-педагогічного супроводу здобувачів з особливими освітніми потребами (далі – здобувачів з ООП) є: розгортання та ведення ефективних суспільно-просвітних кампаній, покликаних виховувати сприйняття прав осіб з інвалідністю;

виховання на всіх рівнях системи освіти, зокрема в усіх дітей, починаючи з раннього віку, шанобливого ставлення до прав осіб з інвалідністю; просування виховно-ознайомчих програм, присвячених особам з інвалідністю та їхнім правам [5].

Держави-учасниці з укладання Конвенції, Україна зокрема, забезпечують, щоб особи з інвалідністю могли мати доступ до загальної вищої освіти, професійного навчання, освіти для дорослих і навчання протягом усього життя без дискримінації та нарівні з іншими. Розумне пристосування для осіб з інвалідністю/з ООП має забезпечити психолого-педагогічний супровід у процесі виховної роботи у ЗВО.

Відповідно до Порядку організації інклюзивного навчання у закладах вищої освіти, організація освітнього процесу здобувачів з ООП передбачає: створення інклюзивного освітнього середовища; застосування принципів універсального дизайну в освітньому процесі; приведення території закладу вищої освіти, будівель, споруд та приміщень у відповідність з вимогами державних будівельних норм, стандартів та правил; забезпечення необхідними навчально-методичними матеріалами та інформаційно-комунікаційними технологіями для організації навчального процесу; застосування в освітньому процесі найбільш прийнятних для здобувачів з ООП потребами методів і способів спілкування, в тому числі української жестової мови, рельєфно-крапкового шрифту (шрифту Брайля) із залученням відповідних фахівців і науково-педагогічних працівників [6]. Усе це передбачає відповідну компетентність кожного викладача закладу вищої освіти.

Поєднання основних характеристик сучасного викладача ЗВО, зокрема: вибудовування індивідуальної освітньо-професійної траєкторії розвитку, оптимізації взаємодії зі здобувачами ВО в умовах дистанційного навчання в період військового стану у країні, ефективну комунікацію та організацію освітнього процесу в умовах інклюзії – сприяє реалізації ефективного освітнього процесу в умовах сучасних реалій [1].

З метою організації інклюзивного навчання у ЗВО повинна створюватись група психолого-педагогічного супроводу, яка виконує такі завдання: співпрацює з усіма без винятку структурними підрозділами ЗВО щодо організації інклюзивного навчання та забезпечення навчально-реабілітаційного супроводу здобувачів з ООП; розробляє індивідуальний навчальний план здобувача з ООП, супроводжує, моніторить його виконання, вносить зміни; організовує підвищення кваліфікації, консультує, надає методичну допомогу для педагогічного/науково-педагогічного складу та усіх залучених до організації інклюзивного навчання, а головне, провадить інформаційно-просвітницьку діяльність з формування толерантного ставлення до здобувачів з ООП.

Психолого-педагогічний (психолого-андрагогічний) супровід визначає системну професійну діяльність, яка містить надання психологічної та педагогічної допомоги здобувачам з ООП. Створення умов для соціальної та

соціально-побутової підтримки здобувачів з ООП (інформація щодо влаштування до гуртожитку, отримання технічних засобів реабілітації, організації волонтерської допомоги, просвітницьких та виховних заходів ЗВО та інших об'єднань або установ) передбачає соціальний супровід.

Важливою складовою в організації психолого-педагогічного супроводу у процесі виховної роботи є формування його комунікативного іміджу, вдосконалення комунікативної діяльності та розширення компетенцій в організації освітнього процесу для людей з особливими освітніми потребами. Інклюзія – це не лише про здобувачів з ООП. Це покращення особистісних якостей кожного без винятку учасника освітнього процесу. Перспективами розвитку освітнього середовища ЗВО має стати оснащення спеціального освітнього простору з медіатеками та ресурсними кімнатами, приміщеннями для надання консультацій психологом, відпочинку, приділенню уваги особистій гігієні, медичного обслуговування; зали для занять з лікувальної фізкультури. Такі спеціально-обладнані приміщення мають доведену ефективність для усіх здобувачів ВО, зокрема для здобувачів з ООП.

Постановка завдання. Головним завданням дослідження є аналіз основних підходів до організації психолого-педагогічного супроводу у процесі інклюзивної освітньо-виховної роботи в ЗВО.

Виклад основного матеріалу дослідження. Професійна самоорганізація викладача є основним аспектом успішної діяльності в процесі інклюзивної освітньо-виховної роботи ЗВО. Інклюзивна взаємодія зі здобувачами ВО, координація навчально-виховних процесів та психолого-педагогічного супроводу здобувачів з ООП, організація гармонійного освітньо-виховного осередку – все це дає змогу сягнути високих щаблів самодисципліни, саморегуляції та організації внутрішньої активності, щоб досягти максимальних результатів у будь-якій діяльності.

Створення центрів підтримки у ЗВО сприяє формуванню простору, де кожний може отримати допомогу, незалежно від особливостей та потреб.

Основними напрямками допомоги стають: навчання та кар'єра (здобувачі/абітурієнти з ООП отримують консультації щодо вступу, вибору спеціальності, освітньої програми, працевлаштування тощо); психологічна підтримка (допомога психологічної служби ЗВО у періоди адаптації, стресу та професійного вигорання в умовах освітньо-виховного середовища ЗВО); соціально-юридичні консультації (юридичні клініки) (роз'яснення прав здобувачів з ООП/здобувачів ЗВО та супровід у складних ситуаціях) [8].

Перелік напрямів допомоги визначається кожним закладом окремо, що розширить можливості надання необхідних освітньо-виховних та організаційних послуг згідно з потребами саме свого здобувача для ЗВО. Центри спрямовані насамперед на підтримку здобувачів з ООП, однак відкриті для усіх. Колаборована освітньо-виховна структура в ЗВО – це команда фахівців,

діяльність яких націлена на створення комфортного і доступного освітнього середовища для усіх його учасників, що визначає головну мету якісної інклюзії.

Новий досвід організації інклюзивної освіти в ЗВО передбачає формування дієвих методик організації освітньо-виховного процесу. Більшість методик загальної середньої освіти досить специфічні і мають відповідати індивідуальним потребам кожного здобувача з ООП [7].

Для кожного виду порушення є спеціальні методи, що допомагають повноцінно навчатися. Наприклад, для здобувачів з вадами зору потрібно орієнтуватися на контрастні фарби, додаткове освітлення, можливості займати місце ближче до дошки/екрана або мати окремий ноутбук, використання збільшеного шрифту та/або методичного матеріалу із шрифтом Брайля.

Можливість здобуття вищої освіти абітурієнта з ООП має корелювати із продовженням створення ефективного інклюзивного простору у ЗВО із використанням основних підходів до організації психолого-педагогічного супроводу у процесі інклюзивної освітньо-виховної роботи.

Колаборація та командна робота ЗВО у процесі психолого-педагогічного супроводу здобувачів з ООП. Адаптація в інклюзивному освітньому середовищі як здобувачів з ООП, так і інших здобувачів ВО має супроводжуватися роботою команди соціального працівника, психолога, асистента здобувача з ООП та інших професіоналів за потреби. Усі ці спеціалісти роблять свій внесок у розробку індивідуального навчального плану. Проте не менш важливими учасниками інклюзивного освітньо-виховного процесу є члени родини (батьки, рідні, дружини/чоловіки) здобувачів з ООП.

Створення змішаної інклюзивної академічної групи вимагає кропітку підготовчу роботу. Йдеться не лише про обладнання приміщення. Окремим напрямом освітньо-виховної роботи постає підготовка психологічного клімату інклюзивної академічної групи, формування атмосфери приязні та дружнього ставлення. Спільною має бути робота усіх здобувачів у академічній групі. Інклюзія передбачає створення ефективного академічного простору для усіх здобувачів ВО, з інтеграцією до нього усіх стейкхолдерів освітньо-виховного процесу; формування єдиної команди, в якій кожний її член буде важливим, незалежно від його особливостей, здібностей та умінь.

Унікальність та індивідуальність – це норма. Очевидні діагнози здобувачів з ООП притягують надмірну загальну увагу до особливостей пересування за наявності ДЦП, наявності протезів, слухових апаратів, окулярів зі спеціальними лінзами, можливості мовлення тощо. Куратор академічної групи/фахівець психолого-педагогічного супроводу має організувати доступні профілактичні заходи щодо роз'яснення конкретного індивідуального випадку в академічній групі ще до появи здобувача з ООП, що зменшить ймовірність виникнення запитань, тривоги та відчуження в інклюзивному студентському колективі. Запропоновані інтерактивні заходи та квести (зав'язати хусткою очі та походити так, спробувати мовчки донести думку до інших, написати мініесе

лівою (не робочою) рукою тощо) створять передумови, щоб кожний здобувач опосередковано відчув особливі потреби, значно знизять критичне ставлення до конкретних освітніх особливостей як до чогось дуже відмінного від норми, сприятимуть розумінню один одного усіх здобувачів між собою та сформуують позитивний освітньо-виховний клімат у інклюзивній академічній групі.

Актуалізація сильних сторін. У глобальному значенні сучасна освіта акцентує увагу на засвоєнні компетенцій, які дають змогу здобувачу, а в майбутньому фахівцю, розвивати свої сильні сторони, вміти користуватися ними, створювати щось нове. Парадигма радянських часів подавала підхід допомоги особистості з особливими освітніми потребами як пацієнту, який потребує корекцію відхилень, втручання та реабілітацію через призму хвороби. Європейський підхід, який закладено на організації інклюзивного освітньо-виховного процесу, заснований на підґрунті пришвидшення прогресу у тому, у чому здобувач з ООП вправніший, ніж у тому, що йому не вдається. Знання сьогодні менш важливіші, ніж уміння використовувати набуті компетентності на практиці, вміти користуватися ними, створювати щось нове. Кожна особистість, занурена у соціальну та освітньо-наукову діяльність, здатна згенерувати нову ідею, презентувати щось оригінальне та створити унікальне. Найефективніше цей процес відбувається в колективній роботі з урахуванням здібностей зацікавлених здобувачів вищої освіти та учасників освітніх програм.

Створення комунікативних портфоліо надає можливість усім здобувачам інклюзивного простору акцентувати увагу на своїх сильних сторонах, захопленнях, здібностях та хобі. За прикладом польських освітніх закладів, створюють паспорти чи портфоліо, де кожний здобувач ВО подає про себе загальну інформацію – ім'я, вік, життєвий девіз, інтереси, захоплення – та акцентує увагу на важливих моментах для себе. Портфоліо здобувача може містити малюнки, піктограми, аватарки, музичний та відеосупровід. До розділу “Важливо!”, який потрібно озвучити та оприлюднити загалом тільки з дозволу здобувача з ООП та/або батьків/опікунів, доречно вносити інформацію щодо правильного поводження зі здобувачем з ООП (алгоритм допомоги під час приступів, графіків та процедур приймання інсуліну у разі діабету I типу тощо). До збору даних та оформлення комунікативного портфоліо варто долучити батьків та фахівців, які організовують психолого-педагогічного супроводу здобувача з ООП.

Створення ситуації успіху є одним із основних сучасних педагогічних методів організації освітньо-виховного процесу. Для здобувачів з ООП – це можливість робити те, що цікаво, виявляти себе у тому, що дається якнайлегше та є улюбленим видом пізнавальної діяльності. Створення ситуації успіху підвищує мотивацію у розв'язанні проблеми (навчальної, побутової, комунікативної тощо), виконати завдання і досягти успіху, цілей, які наразі є за межами її індивідуальних зусиль чи можливостей. Серед видів підтримки виділяють: вербальну (пряме/непряме заохочення), невербальну (міміка, рухи

тілом, жесті, вказівки), фізичну (супровід у триманні/користуванні засобом діяльності), моделювання (демонстрація виконання завдання), візуальний стимул (піктограми, вподобайки, картинки, слогани на папері), маніпуляція символами тощо. Головним критерієм створення ситуації успіху – недопущення виконання завдання замість здобувача з ООП.

Організація інтерактивної групової роботи (проекти). Робота у групі в інклюзивному академічному колективі дає можливість залучити здобувача з ООП до конкретного виду діяльності, виконання частини колективної роботи, яка вдасться здобувачу з ООП найкраще. Усвідомлення своїх умінь та можливостей, оригінальність ідеї та відповідальність за доручену роботу своєю чергою створить ситуацію успіху для здобувача з ООП та дасть можливість проявити себе у виконанні проекту. Інтерактивна групова проектна робота надає можливість розподілити між усіма учасниками свої обов'язки, визначає здатність колективу до співпраці та ефективного спілкування у виконанні завдань професійного характеру та створює ефективну роботу в освітньо-виховному процесі ЗВО.

Творчість та візуалізація. В процесі розробки методичних матеріалів до дисципліни, підготовки лекцій, практичних занять, рекомендацій до виконання самостійної роботи викладач ЗВО повинен дотримуватися принципу доступності для усіх здобувачів ВО, зокрема здобувачів ООП. Для немовлених здобувачів та здобувачів із порушеннями слуху наочність – це спосіб комунікації. Для слабкозорих – аудіосупровід – це спосіб отримати знання та реалізувати свій інтелектуальний потенціал. Якби методи організації освітньо-виховного процесу не використовував би викладач, важливо усвідомлювати цінність позитивних сторін, якостей, здібностей та компетенцій кожного здобувача. Головною характеристикою організації інклюзивної освіти є важливість кожного учасника освітньо-виховного процесу в ЗВО.

Висновки. Реалізація цілей права недискримінації та забезпечення інклюзивної освіти на всіх рівнях навчання протягом усього життя передбачають максимальне сприяння засвоєнню знань і соціального розвитку, відповідно до мети повного охоплення, вживання ефективних заходів з організації індивідуалізованої підтримки та соціально-педагогічного супроводу. Кожний викладач та група психолого-педагогічного супроводу виконують спеціальний навчально-реабілітаційний супровід, який передбачає допомогу усім учасникам освітнього процесу в організації освітньо-виховної діяльності, документального, консультативного та менторського супроводу та моніторингу успішності та соціалізації здобувача з ООП.

1. Тернавська Т. А. Професійна самоорганізація викладача-менеджера : монографія. Дніпро : Середняк Т. К., 2025. 112 с. DOI: 10.33251/978-617-8489-99-1-2025 URL: <http://dspace.sfa.org.ua:80/handle/123456789/2453>.
2. Ярошук Л. Особливості виховної роботи в умовах воєнного стану. Наукові записки БДПУ. Сер. : Педагогічні науки. 2022. Вип. 2. С. 485–491. URL: <https://dspace.bdpu.org.ua/items/3e304201-4fd0-4c8a-a372-8335a346295c/full>.
3. Ключові рекомендації щодо створення безбар'єрного простору в закладах освіти / Управління Державної служби якості освіти у Миколаївській області. URL: https://znayshov.com/News/Details/kliuchovi_rekomendatsii_shchodo_stvorennia_be_zbariernoho_prostoru_v_zakladakh_osvity.
4. Національна стратегія із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року : розпорядження Кабінету Міністрів України від 14 квітня 2021 р. № 366-р. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/366-2021-%D1%80#Text>.
5. Конвенція про права осіб з інвалідністю. Офіційний переклад. Офіційний переклад Конвенції надісланий листом Мінсоцполітики № 8006/0/2-23/61 від 19.06.2023. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_g71#Text.
6. Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у закладах вищої освіти : Постанова Кабінету Міністрів України від 10 липня 2019 р. № 635. Київ. Редакція від 28.07.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/635-2019-%D0%BF#Text>.
7. Сім прийомів, які допоможуть вчителю та асистенту інклюзивного класу. ІПЦ Іллінівської ОТГ. URL: <https://illiniivka.irc.org.ua/7-prijomiv-yaki-dopomozhut-vchitelju-ta-asistentu-inkluzivnogo-klasu-08-56-34-18-09-2020/>.
8. Освіта без бар'єрів: як університети стають доступними для всіх. Освіта. UA. Вища освіта в Україні. 31.01.2025. URL: https://osvita.ua/vnz/93983/#google_vignette.

References

1. Ternavska, T. A. (2025). Profesiyyna samoorganizatsiia vykladachamenedzhera: Monohrafiia [Professional self-organization of a teacher-manager: Monograph]. Seredniak T. K. [in Ukrainian].
2. Yaroshchuk, L. (2022). Osoblyvosti vykhovnoi roboty v umovakh voiennoho stanu [Peculiarities of educational work under martial law]. *Naukovi zapysky BDPU. Serii: Pedagogichni nauky*, (2), 485–491 [in Ukrainian].
3. State Service of Education Quality in the Mykolaiv Region. (2025), January 17). *Kliuchovi rekomendatsii shchodo stvorennia bezbar'iernoho prostoru v zakladakh*

osvity [Key recommendations for creating a barrier-free space in educational institutions]. Znayshov [in Ukrainian].

4. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2021, April 14). Natsionalna stratehiia iz stvorennia bezbar'ierneho prostoru v Ukraini na period do 2030 roku [National strategy for creating a barrier-free space in Ukraine until 2030]. Resolution No. 366-r. Verkhovna Rada Ukrainy [in Ukrainian].

5. United Nations. (2023, June 19). Convention on the Rights of Persons with Disabilities. Official translation by the Ministry of Social Policy of Ukraine [in Ukrainian].

6. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2019, July 10). Pro zatverdzhennia Poriadku orhanizatsii inkliuzyvnoho navchannia u zakladakh vyshchoi osvity [On approval of the procedure for organizing inclusive education in higher education institutions]. Resolution No. 635 (amended on 28.07.2021) [in Ukrainian].

7. Inclusive Resource Center of Illinivska OTG. (2020, September 18). Sim pryiomiv, yaki dopomozhut vchyteliu ta asystentu inkliuzyvnoho klasu [Seven techniques to help teachers and assistants in an inclusive classroom] [in Ukrainian].

8. Osvita.ua. (2025, January 31). Osvita bez bar'ieriv: Yak universytety staiut dostupnymi dlia vsikh [Education without barriers: How universities are becoming accessible for everyone]. Vyshcha osvita v Ukraini [in Ukrainian].

Стаття: надійшла до редколегії 28.03.2025

доопрацьована 20.04.2025

прийнята до друку 02.05.2025

ORGANIZATION OF PSYCHOLOGICAL AND PEDAGOGICAL SUPPORT IN THE PROCESS OF INCLUSIVE EDUCATION IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS

Tetiana Ternavska¹, Yuliia Zhurat²

¹*Ukrainian State Flight Academy,
Stepana Chobanu Str., Kropyvnytskyi, Ukraine, UA-25005
ternavskaya_20@ukr.net;*

²*Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University,
Rivnenska Str., 14, Chernivtsi, Ukraine
y.zhurat@chnu.edu.ua*

The article presents an analysis of key approaches to organizing psychological and pedagogical support in the process of inclusive educational work at higher education institutions. It highlights that implementing inclusive education requires teachers to possess professional competencies, effective self-organization, and adherence to the general principles of corporate culture within the academic and teaching staff. It also influences the individual behavior of each participant in the inclusive educational process, especially in organizing psychological and pedagogical support for students with special educational needs.

Regulatory documents outlining algorithms for creating accessibility, ensuring equal opportunities, and providing lifelong free access to education have been analyzed. It is noted that for the effective organization of inclusive learning at a higher education institution, a psychological and pedagogical support team should perform several tasks: collaborate with all structural units of the institution; ensure educational and rehabilitation support for students with special educational needs; develop individual learning plans for such students; monitor, support, and make adjustments to those plans; organize professional development, provide consultations, and offer methodological assistance to academic and teaching staff, as well as all those involved in inclusive education; and conduct informational and educational activities to foster a tolerant attitude towards students with special educational needs.

The main theses regarding the creation of an effective inclusive environment at a higher education institution, using key approaches to organizing psychological and pedagogical support in the process of inclusive educational work, have been summarized. These include collaboration and teamwork, recognizing the uniqueness and individuality of each participant in the inclusive environment, emphasizing the strengths of students with special educational needs, creating communication portfolios, fostering situations of success, and organizing interactive group work (projects).

Keywords: psychological and pedagogical support, professional competence, teacher self-organization, educational work, inclusive environment, students with special educational needs.